

Asia: VN/14593/2020

Hallituksen esitys työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi

1. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi

- Millaisia vaikutuksia esitetyillä muutoksilla ennakoitte olevan toimintanne?
- Onko esityksessä tunnistettu teidän toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset?

Katsomme, että URA-järjestelmä on jo kauan sitten vanhentunut. On hyvä että uudella järjestelmällä korvataan vanhentunut työnhakujärjestelmä. Toivottavaa on, että uusi järjestelmä on sellainen, joka on teknisesti mukautuvaisempi myös tulevaisuuden tarpeisiin. Esimerkiksi olisi hyvä, että järjestelmä voisi tarpeen mukaan keskustelulla ulkopuolisten palvelutuottajien sovellusten kanssa.

Olisi käyttäjäystävällistä, jos tietoja voisi kopioida eri työnhakusovellusten käyttöön (nappia painamalla). Samoin työnhaun voisi toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti painamalla nappia. Työnhaun ei tule olla sellaista teatteria, miksi kova kilpailu on sen viimeisten vuosien aikana muodostanut.

Lausuntoesityksessä käy ilmi, että 91% kirjautuu työttömäksi verkkopalvelussa. Vielä on n. 9 % joukko, jotka eivät näin toimi. On työttömiä, joilla ei ole kotikonetta tms. teknistä apuvälinettä. Lisäksi osalla työttömistä on kielellisiä, tai sairausperäisiä esim. kognitiivisia esteitä, jolloin itsenäinen asioiminen ei ole mahdollista verkossa.

Kaikkien työttömien kannalta on tärkeää, että voidaan kirjautua myös kasvokkain, jotta henkilökohtainen tilanne voidaan käsitellä riittävän monipuolisesti asiakkaan tarpeiden pohjalta.

2. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta

2.1

1 luku Yleiset säännökset

-

2.2

2 luku Työnhakija

Työnhakijan tietoihin voisi lisätä mahdollisuudet/palvelut osio. Siinä näkyisi mihin eri yksilöityihin palvelumahdollisuuksiin työnhakija olisi oikeutettuna - esimerkiksi, kuinka suureen palkkatukeen hän on oikeutettu, tai miten hän on oikeutettu ilmaiseen lakisääteiseen terveystarkastukseen jne.

2.3

3 luku Työnvälitys

-

2.4.

12 luku Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpano ja siihen liittyvä yhteistyö

-

2.5.

13 luku Asiakastietojen käsittely

Asiakastietojen käsittelyyn liittyen on tärkeää, että työtön tietää millä tavalla algoritmi ohjaa asiakasta eri palvelusegmenteille ja että hän tietää mitkä ne eri palvelusegmentit ovat.

Työttömällä tulee olla tietoinen mahdollisuus vaikuttaa siihen, millä intensiteetillä ja valikoimalla hänelle tarjotaan palvelua. Yhdenvertaisuus näkökulma täytyy huomioida. Nyt tilanne on ollut se, että osa työttömistä on joutunut tietämättään matalan palvelun segmentille, vaikka olisivatkin suuremmassa palvelutarpeessa. Näitä on aika ajoin TE-toimistojen puolesta perattu ja näin on tilanne todettu.

2.6

13 a luku Palvelualusta

-

2.7

14 luku Muutoksenhaku

Pykälässä lukee "Työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava, että sen kokeilun alueen kunnan asiakkaasta tallettamien tietojen ovat täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä." Mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Jos tiedot eivät ole kirjattu kokeilun alueella täsmällisesti, onko vastuu TE-toimistolla, kunnalla vai työttömällä?

Laajemmin ottaen, jos työttömästä on tehty virheellisiä kirjauksia esimerkiksi työttömyysturvan oikeutukseen liittyen - tietyn ajan- esimerkiksi kuukauden jälkeen - nämä virheet täytyy laskea työttömän eduksi. Ei voi olla oikein, että TE-toimiston tai kunnan virheellisesti tekemistä kirjauksista vastaa työtön esimerkiksi siten, että 6kk työttömyysturvan korvaukset peritään takaisin. Yksittäisen ihmisen talous ei välttämättä kestä tällaista taloudellista kolausta. Yhteiskunta pystyy paremmin sulattamaan tällaiset vahingot. Ja jos näitä vahinkoja sattuu paljon, se on indikaattori siitä, että on liian vähän henkilökuntaa hoitamassa näitä asioita.

3. Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

3.1. Huomionne koskien työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 14 ja 18 §:ään ehdotettavia muutoksia? (2. lakiehdotus)

-

4. Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta

4.1 Huomionne koskien työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annettuun lakiin ehdotettavia muutoksia? (3. lakiehdotus)

Muistutamme, että TYPPIn asiakkaat ovat monesti kasvokkaisen asiakaspalvelun tarpeessa. Heille on erityisen tärkeää selittää ymmärrettävästi, miksi ja mitä varten heidän tietojensa voidaan yhdistää asiakaspalveluiden edistämiseksi, ja missä kulkevat jaetun tiedon rajat - eli mihin tietoja ei saa käyttää. Tietojen luovuttaminen tulee perustua työttömän asiakkaan tarpeiden pohjalta - ja näihin tarpeisiin kohdistuvien palveluiden editämiseksi.

Työttömien Keskusjärjestö saa aika ajoin palautetta työttömiltä, jossa epäillään koko TYPPI-palvelun tarkoitusta ja hyötyä asiakkaan työllistymisen edistämisen näkökulmasta. Taustalla osalla saattaa olla syvä epäluottamus yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen ja tarkoitukseen. Siksi on erityisen tärkeää, että työttömällä itsellä on tarkka ymmärrys, miksi näitä tietoja kerätään ja yhdistellään. Palvelun onnistumisen näkökulmasta työttömällä tulee olla omistajuus saamaansa palveluun.

5. Muut huomiot

5.1 Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksestä?

Työttömän perusoikeuksien kannalta on olennaista, että hän hallitsee omia sähköisiä tietojaan - hän tietää ja voi päättää, mitkä tahot käyttävät hänen tietojaan ja mihin tarkoitukseen. Hän on tietoinen, mitä tietoja hänestä on kirjattu ja hänellä on mahdollisuus korjata virheellisiä tietoja.

Sivulla 27 mainitaan asiakkaan mahdollisuus siirtää omat tietonsa toiseen tietovarantoon jos/kun hän työllistyy. Mutta onko asiakkaalla mahdollisuus järjestelmään tallettamiensa tietojen hakemiseen/tallentamiseen itselleen?

Järjestelmä tyypillisesti poistaa sinne talletetut hakijan tiedot vuodessa ellei asiakas ole aktiivisena hakijana. Tämä tarjoaisi asiakkaalle, joka on saanut pitkäaikaisen, mutta kuitenkin määräaikaisen työsuhteen mahdollisuuden ottaa tekemänsä työn talteen ja kierrättää ne takaisin sitten, kun palaa työnhakijaksi. Jos työtön saisi muistutuksen, että tietoja ollaan poistamassa, ja että nämä tiedot olisi helposti ladattavissa yhdellä klikkauksella sellaiseen tiedostoon, jota on mahdollisimman helppo käsitellä, oltaisiin jo lähellä maalia.

Sivuilla 36–37 kerrotaan, että tietojärjestelmän haku perustuu neuroverkkoheuristiikkaan perustuvalla relevanssimallille, jota on opetettu suomen-, ruotsin- ja englanninkielisillä työpaikkailmoituksilla. Neuroverkot ovat tyypillisiä kapeita asiantuntijajärjestelmiä, ne tuottavat matemaattisia korrelaatioita esimerkiksi juuri käytettyjen sanojen kohtaamisten kanssa. Niiden ongelma on, että niillä ei ole mitään todellista "älyä", eikä niiden toimintaa myöskään mitenkään voi todistaa oikeaksi eikä vääräksi, se nyt vaan sattuu laskemaan kuten se on "opetettu" laskemaan ("garbage in, garbage out" https://en.wikipedia.org/wiki/Garbage_in,_garbage_out).

Mikäli opetettu input-data on ollut jonkin seikan suhteen ongelmallista, tai jossain suhteessa rajoitettua heijastuvat ongelmat myös neuroverkon ulostuloon. Esimerkiksi kirjoitusvirheiden huomiotta jättäminen tai liian suppea huomioiminen - vaikuttaa lopputulokseen. Valinta saattaa täysautomaattisesti syrjiä ihmisiä joilla on vaikeuksia tuottaa "standardi" suomea/ruotsia/englantia, kuten lukihäiriöisiä tai alunperin muunkielisiä ihmisiä. Riskin suuruutta on valitettavan vaikea kvantifioida. Tärkeää on kuitenkin huomioida vähintään suomi, ruotsi ja englantia kielinä.

Olisi myös hyvä, että tekninen osuus käsitelisi siinä mainittujen kolmen sanastohakualgoritmin luonnetta. Ne voivat vaikuttaa siihen, miten ihmiset ja työpaikat kohtaavat, ja onko järjestelmässä jotain edellä kuvatun tapaisia siihen (huomaamattakin) sisäänleivottuja harhoja.

Sivulla 44 tasa-arvovaikutusten yhteydessä mainittu anonymiteetti + sivulla 55 mainittu työnhakuprofiilien lähtökohtainen anonymiteetti ovat hyviä keinoja erilaisten työnantajien enemmän tai vähemmän tiedostettujen ennakoasenteiden karsimiseen.

Uudistusta voisi kommentoida Electronic Frontier Finland <https://www.ffi.fi/>

Haapakoski Jukka
Työttömien Keskusjärjestö ry